

מה האמת מאחורי הגילוי הסנסציוני ביומן שרת

האיש שלנו בדמשק

מה שמתרחש באולמו

של כבוד השופט

ורשאי — אינו דומה

דחוי מישפטי

במקובל בישראל

הכיסא המצוייד בגלגלים התגלגל אהר ואתה מאחורי דוכן השופט. כבוד השופט עצמו שהיה ישוב בכיסאו, לפת את מיסר עדי-הכיסא בשתי ידיו והעניק לעצמו תאוצה. אחרי גילגול אחדים, נעצר בר מרכז הדוכן והכריז:

"בית-המישפט מוכרח לנוח!"

הכיסא החל מתגלגל במהירות לעבר לדת-היציאה שמצד שמאל. שופט-השלום, מנחה ורשאי, זינק מכיסאו, ונעלם מאחרי הדלת.

מרישאי את השאלות. המקום: בית-המישפט השלום בתל-אביב. השעה: תשע וחצי בבוקר, ה-10 ביוני 1974. הקל הל, שנאסף בשמוע את המישפט וחזה במתרחש, קפא במקומו בתדהמה. שני עורר-כריתין, האשה הצעירה שהומנה להעיד, לא הצליחו לכבוש את הצחוק הפרוע ש-תקף אותם.

כעבור פחות משתי דקות חזר השופט ממוחנתו. בחיך רחב ומעורר פנה אל אחד מעורכי-הדין בשאלה:

"אתה רוצה לשאל משהו?"

"כן, כבודו" מיהר עורך-הדין להשיב. "האם זה נכון ש..."

"לא! לא!" שיעע אותו השופט ורשאי קצרות. "לי יש שאלות! אני שאל, לא אתה! הבנת? אני שאל את העדה, הבנת?"

"כן, כבוד השופט". הפטיר עורך-הדין בקול חנוק.

השופט הסיע עצמו אל קצה הימני של הדוכן, גסל משם דף-גייר וחזר למקומו. אחר תורה לצעירה לכסות את ראשה בנייר ולהישבע.

כאן ניסה עורך-הדין גואשות לשאל שאלה, אך לפתע קם השופט ממושבו והכריז:

"אני מפסיק את הדין ודוחה אותו לשבועיים!" אמר, והתגלגל החוצה כ-רוח-סערה.

הפסקות של דקותיים. עורכי-הדין הנבוכים סגרו את התיקים. העדה יצאה את האולם. כעבור שתי דקות נוספות חזר השופט כלעומת שבא. מייד שלה להביא את העדה לפניו.

"מי נתן לך רשות לעזוב את האולם?" הרעים עליה בקולו. הצעירה, שדיברה אנגלית בלבד, נראתה מובלבלת לחלוטין.

"אני מבקש להתרחק מהדלת!" קרא השופט. "אני עוצר את כולם! שוטרים! יש שם קטטה!" אחר התיישב, ופנה ב-חיך רחב אל עורך-הדין של התובע: "יש לך שאלות?"

"כן, כבוד השופט. האם זה נכון...?" "אני שואל!" שיעע אותו השופט שוב, ובפנותו אל העדה אמר בחיך: "אני שאל".

אך עוד קודם ששאל אף שאלה אחת, היפנה ראשו לעבר עורך-הדין וקרא:

"אתה מסתכל לקיר? זה פוגע בליבי! אני חייב להפסיק. הפסקה!" ויצא במהיר רות את האולם. כעבור שתי דקות חזר, והתיישב במקומו.

אחד מעורכי-הדין ביקש לשאל שאלה... "אני מרשה לך!" קרא השופט. "50 פונט! הפסדת את המישפט, הוצאות 2000 ל"י" הוסיף באידיש.

ביוזין בית המישפט. כאשר סיפר כתב העולם הזה, שחזה במחזה, לאחד מ-שופטי הבכירים של בית-המישפט השלום בתל-אביב, על הדברים שראה ושמע ב-אולמו של השופט ורשאי, השיב השופט הבכיר: "זה עניין ציבורי. מה יקורה שם, זה ביזיון בית-המישפט! יש להפסיק את הביזיון! מדוע אתם, העיתונאים, לא כותב בים על זה?"

דיקטטור שישיכדי (1954)

ערביסט פלמון (1954)

פגשתי אותו ברחוב ב'זנבה...

מאז לזירה של הפיכות והפיכות-נגד, עד להתבססות שילטון הבעת. עצם הרעיון, המועלה ביומנו של משה שרת, שבישראל היו מי שסברו כי כדאי להמר על הקלף של שישיכדי ולסייע לו לתפוס מחדש את השילטון בסוריה, די בו כדי לעורר פלצות.

"לא מדוייק, לא מכובד!"

איש עליו מסתמך משה שרת. כאילו הוא כביכול יצר את הקשר עם שישיכדי לי וקבע מסמרות לגבי שיתוף פעולה עימו אחרי שיחזור לשילטון, הוא יהושע (ג'וש) פלמון, מי שהיה יועץ ראש-הממשלה לעניינים ערבים עוד בתקופת בן-גוריון, לפני ששרת היתמנה לראש-ממשלה. ג'וש (61), יליד תל-אביב, בן לאב משכונת מאה-שערים הירושלמית ולאם שהיתה בתו של ביל"י מבני-הישוב הישן, היה אחד מחברי ממשלת הצללים הסודית של בן-גוריון ובה כוחו האישי בכל מה שנוגע לערביי ארץ-ישראל. כיום מכהן ג'וש פלמון בתפקיד הממרי נה על ביצוע חוק נכסי הנפקדים בישראל. גירסתו של ג'וש מפריכה כליל את הגילוי הסנסציוני הכלול ביומן שרת.

סיפר ג'וש: "הופתעתי לפגוש את שיי שכלי בעת שטיילתי יום אחד ברחוב ב' זנבה. היכרנו זה את זה מאז נפגשנו בוועדת שביתת-העבודה הישראלית-סורית. הוא היה איש נעים הליכות, בעל תרבות צרפתית, קורא ספרים ובקיא בהיסטוריה. הוא היה בודד מאוד וחיפש חברה. מאז עמדנו בקשר במשך כשלוש שנים. לכל היותר הועלה בשחיתות בינינו הרעיון להשיג פיע על הצרפתים שיסייעו לו לחזור לשלי-טון בסוריה. הוא היה מטלפן אלי לעתים קרובות, היינו מבליים ערב ומשוחחחים. לדידי כל התאמור ביומן שרת לגבי פרשה זו הוא לא מדוייק, לא מכובד וחסר פרופורציה".

כך הופרך עוד ברווח אחד שהופרח בדבר המגעים החשאיים שהיו כביכול, במרוצת השנים, בין ישראל, למדינאים ערבים. אולם מוסר ההשכל של הפרשה אינו נוגע לאמינות יומן שרת. הוא עמוק יותר: הוא מצביע על השטחיות והוסר הרציניות בהם התייחסה ממשלת ישראל, בשנים גורליות, לגבי אפשרויות ההשפעה שלה על המתחולל במזרח.

בספרו משחק האומות, גילה מייסל קופ-לנד, מי שהיה אחד מראשי הסי.אי.אי. במרחב באותה תקופה, כי "צוות פעולה פוליטי, בראשותו של מיון מיד, טיפח בשיטתיות קשרי-ידידות עם זעים, העלה בפניו את רעיון ההפיכה, יעץ לו כיצד להוציא את הרעיון מהכוח אל הפועל והינחה אותו בכל ההכנות המורכבות לביצוע ההפיכה...".

במשך ארבעה וחצי חודשי שילטונו, ניסה זעים לטהר את סוריה משילטונם של הפוליטיקאים המושחתים ולהנהיג רפורמות סוציאליות וכלכליות. אולם הפי-טוי היה גדול מדי: אליזעים ואנשיו טבעו באותו ים של שחיתות ושחוד בו שחו קוד-מיהם. אליזעים, שנשא דרגת מרשאל, סולק על-ידי אותו צבא שהעלה אותו לשלי-טון. במקומו בא ראש המועצה הצבאית העליונה של סוריה, קולונל סאמי אל חיר נואי, שנתן הוראה לרצוח את קודמו.

אולם המנהיג האמיתי מאחורי ההפיכה היה אדיב שישיכדי, קולונל, מפקד חיל-השריון בצבא הסורי, שייצג את סוריה בוועדת שביתת-העבודה המשותפת עם ישראל. כעבור ארבעה חודשים בדיוק השי-ליך שישיכדי את הינאווי לכלא וניהל את המדינה באמצעות שורה של אורחים ש-שימשו לו לצרכי חזות בלבד. רק בנובמבר 1951 הכריז על עצמו כשליטה הבלעדי של סוריה, לא השאיר ספק שהוא מתכוון להנהיג בסוריה מישטר פאשיסטי.

בריחה במכוניתו של היטלר

בפברואר '54, כשהתברר שמישטרו של שישיכדי מתכוון להרחיק מהשילטון את מדינאי המישטר הישן וראשי התמולות ששלטו בסוריה, הכריזו יחידות צבא, בשר-תוף פעולה עם מדינאים מתמרדים, על מרד נגד שילטונו. שם פנו לשישיכדי בדרי-שה להתפטר מתפקידו כנשיא המדינה ול-צאת את סוריה.

שישיכדי ניסה ללכד סביבו את הצבא שהנה ליד דמשק. הוא כינס את בית-הנבי חרים, הכריז כי כדי למנוע שפיכות דמים הוא מתפטר מתפקידו. במכוניתו המשוו-יינת, שהיתה שייכת פעם לאדולף היטלר, נסע לביירות, שם ביקש מיקלס כלטי פוליטי. כעבור מיספר שבועות, מחשש להתנקשות בחייו, נמלט לשווייץ. במקומו חזר אז לנשיאות אל כותלי, וסוריה הפכה כוותלי מכהונתו, תפס כבובה אמריקאית.

מ בין השורות של יומן שרת, המתפרסם בהמשכים במערב, בין ביקורת חריפה על דוד בן-גוריון (בעל "תהפוכות הזיכרון, תעתועי הדיווח ותחביר תול ההעלמה וההסוואה"), לבין התקפה ביקורתית לא פחות על גולדה מאיר ("ג'י" שה למיגבלותיה הנובעות מחוסר השכלה כללית, מאי יכולתה לנסח מחשבותיה בכתב ומאי היותה מורגלת להכין נאום כהלכה ולדקדק בהגדרת עמדה מדינית"), היה טמון השבוע גילוי סנסציוני, שבכל תקופה אחרת עשוי היה להוות חומר-נפץ רב-עוצמה. ביום ג', ה-12 ביוני 1956, מגלה שרת ביומנו, היתה לו ישיבה ממושכת עם מה שהא מכנה, בשמץ של לעג, "הוועד הערבי העליון". היתה זה גוף שהיה מורכב מיועצי הממשלה לבעיות הערבים ומדינות-ערב ובו נטלו חלק זיאמה דיבון, יהושע פלמון, איסר הראל ויהושפט הרכבי. מגלה שרת: "ראש המדברים היה ג'וש פלמון שחזר ממסעו והירצה ארוכות וחשובות. נתתק קשר עם אדיב שישיכדי ונקבעו המסמרות לגבי שיתוף הפעולה איתו לאחר שיחזור (אם יחזור!) לשילטון בסוריה. הותוו קווים להתקשרותנו עם ידידינו על רקע זה".

היה זה ניסוח קצר שהכיל מרובה. מא-חורי השורות הספורות הסתתר כביכול סיפור סודי, על מגעים חשאיים שהתנהלו עם מי שהיה בשעתו דיקטטור סורי, כדי לסייע לו לחזור לשילטון בסוריה. אדיב שישיכדי תפס את השילטון בסוריה בדצמבר 1949. היה זה אחרי שורה של מהפכות וזעזועים פנימיים שהטביעו את סוריה בנחלים של דם. שישיכדי, מהדור ערבית של מוסולוני ופרנקו, ייצג את הפאשיזם המרחבי. במשך יותר מארבע שנים שלט בסוריה ביד חזקה, הנהיג בה שילטון דיקטטורי.

הוא הגיע לשילטון אחרי שעמד מאחורי מרד קולונלים שהיה מכוון לסלק את סוכני שירות הביון המרכזית של ארצות-הברית (הסי.אי.אי.), שחיללו את המהפכה הראשונה בסוריה כדי לקנות שליטה באי-זור זה של המרחב, ייחיתה בהשפעה צרפתית. המהפכה הראשונה בוצעה ב-1949 על-ידי הרמטכ"ל הסורי, חוסני אליזעים, נגר-מה כביכול כתוצאה מהתסיסה החברתית הצבאית שנועדה להעלות את כתי הקצרי גים המצריים. בראשותם של ג'ייב ואל-נאצר, לשילטון במצרים. רק מאוחר יותר הסתבר כי זעים, שהדיח את הנשיא אל-כוותלי מכהונתו, תפס כבובה אמריקאית.